ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
Університет державної фіскальної служби України

TAX
CONGRESS

ЗБІРНИК ТЕЗ ПОДАТКОВОГО КОНГРЕСУ

"Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки"

12 ГРУДНЯ 2019 | М. ІРПІНЬ

Мацюк В. Я.
ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ВИРОБНИЦТВУ ТА ОБІГУ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ПРОПОЗИЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ 499
Міщенко Т. М.
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕНЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ 503
Мулявка Д. Г.
СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА І СПЕЦІАЛЬНІ ЗНАННЯ ЯК ІНСТИТУТ ДОКАЗОВОГО ПРАВА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 507
Самілик Г. М.
ЧИ ЗРОБИМО ЩЕ ОДИН КРОК ДО НЕПРОФЕСІОНАЛІЗМУ? 510
Сіренко О. В.
ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ 514
Федчишина В. В.
МІСЦЕ СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ В ІНСТИТУТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ УКРАЇНИ 517
Фрідман-Козаченко М. М.
ПРОФІЛАКТИКА ПОДАТКОВИХ ЗЛОЧИНІВ 520
Чигрина Г. Л.
АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЯК ЗАСАДА ЕФЕКТИВНОГО МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ 523
Чмелюк В. В.
ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В УМОВАХ ІНСТИТУЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ 526
Шахворост А. О.
ЗАКОНОДАВЧЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ СЛІДЧИХ ОРГАНІВ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА 530
Юровський Д. Б.
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ, ЯКИЙ БУДЕ ЗДІЙСНЮВАТИ ДІЯЛЬНІСТЬ З МЕТОЮ ЗАПОБІГАННЯ, ВИЯВЛЕННЯ, ПРИПИНЕННЯ, РОЗСЛІДУВАННЯ ТА РОЗКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ФІНАНСІВ (ФІНАНСОВІ РОЗСЛІДУВАННЯ) 533

Міщенко Т. М.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри аудиту та економічного аналізу,
Університет ДФС України, м. Ірпінь, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕНЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

У кримінальному провадженні з питань, пов'язаних з ухиленням від сплати податків слідчі органи ДФСУ використовують основні види доказів – дані первинних облікових документів, записи в облікових регістрах і звітність, в яких зафіксовані факти і, відповідно, виявлені за їхньою допомогою податкові правопорушення, що відносяться, не тільки до бухгалтерського та податкового обліку, але до всіх сторін економічної, фінансової та іншої діяльності платника податків. Для оцінки доказів, крім спеціальних знань з бухгалтерського та податкового обліку, необхідні глибокі знання з інших галузей знань. Тому, слідчі органів ДФСУ використовують різні види експертиз. Реалізація таких повноважень регулюється статтею 84 Податкового кодексу України, в якій зазначається, що «експертиза проводиться у разі, коли для вирішення питань, що мають значення для здійснення податкового контролю, необхідні спеціальні знання у галузі науки, мистецтва, техніки, економіки та в інших галузях» [1].

Найпоширенішим видом судових експертиз, що призначаються у кримінальних провадженнях органів ДФСУ є судово-економічні експертизи, які, як правило, проводяться в кінці розслідування і тільки в тих випадках, коли з'ясування всіх обставин вчинення злочину іншими методами не представляється можливим. Для якісного проведення судово-економічної експертизи та формулювання науково обґрунтованих висновків необхідно відповідне забезпечення експертного дослідження: наукове, організаційне, технічне, інформаційне. Саме інформаційне забезпечення займає провідне місце, оскільки дозволяє експерту вірно описувати, класифікувати об'єкти, що підлягають дослідженню, визначати напрями подальших дій, обирати для застосування відповідні методики. Тому, в спеціальній науковій літературі актуальність питань інформаційного забезпечення судово-економічної експертизи залишається незмінною.

Інформаційному забезпеченню судово-експертної експертизи у його різноманітних проявах приділяли увагу багато вчених, зокрема: Білуха М.Т., Гладчук І. М., Губанова І. В., Євдокіменко С. В., Клименко Н. І., Капустник К. В., Хомутенко О.В. та інші науковці.

Проте, недостатньо дослідженим залишається питання класифікації

інформаційного забезпечення судово-економічної експертизи, яка б ґрунтувалася на інформаційному контакті, який передбачає використання принципів інформатики – науки про будову і загальні властивості інформації, закономірності її створення, обробки, передачі і використання. Такий підхід було запропоновано професором М.Т. Білухою для класифікації інформаційного забезпечення фінансово-господарського контролю [2, с. 281]. Оскільки експертиза є одним із його методів, то вважаємо за можливе адаптування підходу для розширення розуміння структури, змісту та особливостей інформаційного забезпечення процесу судово-економічної експертизи. При цьому, необхідно враховувати, що в процесі проведення судово-економічної експертизи використовується переважно економічна інформація, що є сукупністю відомостей які відображають всі напрями діяльності платника податків. Вона подається здебільшого повідомленнями спеціальної форми, текстовим і цифровим способами, але використовується інформація не загального (абстрактного) характеру, а специфічна (конкретна), зумовлена виключно особливостями експертного дослідження питань, пов'язаних з ухиленням від сплати податків.

Виходячи з цього, науково обґрунтована система класифікації інформаційного забезпечення судово-економічної експертизи має ґрунтуватися на трьох основних параметрах: професійній інформаційній комунікації, пізнавальності інформації та якісних характеристиках змісту інформаційного забезпечення.

Професійна інформаційна комунікація може розглядатися як система взаємодії (контактів) між суб'єктами призначення та суб'єктами виконання експертного дослідження. Професійна інформаційна комунікація судово-економічної експертизи формується внаслідок комунікаційних взаємовідносин, які передбачають прямі інформаційні контакти безпосередніх виконавців експертного дослідження (експертів-економістів) та слідчих органів ДФСУ. Пряма інформаційна комунікація використовується експертом за результатами вивчення матеріалів кримінального провадження на всіх етапах процесу експертного дослідження: підготовчому та організаційно-методичному, дослідницькому, етапі узагальнення результатів та формування висновку експерта. Вона передбачає обмін інформацією для одержання матеріалів, необхідних для виконання експертного завдання, узгодження термінів проведення експертизи, надання повідомлення про неможливість проведення експертизи тощо.

За рівнем пізнавальності інформаційне забезпечення судово-економічної експертизи можна поділити на:

– нову інформацію, яку отримує експерт у результаті пізнання змісту

документів про діяльність платника податків в межах предмету експертного дослідження на основі спеціальних знань в галузі економіки, з метою обґрунтування висновків судової економічної експертизи;

– релевантну інформацію, яка акумулює сукупність даних, відомих раніше (міститься в документах кримінального провадження, наданих на експертизу).

За змістом інформаційне забезпечення судово-економічної експертизи класифікують в розрізі наступних категорій:

– законодавче та нормативно-правове забезпечення – це сукупність інформації законодавчо-нормативних актів, які регламентують процесуальний порядок призначення та проведення судово-економічної експертизи та окремі питання діяльності платників податків в частині їх оподаткування;

– договірна інформація – міститься в укладених між платниками податків юридичними та фізичними особами цивільно-правових та господарських договорах, виконання умов яких передбачає нарахування та сплату податків.

– інформація організаційно-управлінського характеру – міститься у комплексі документації, що регулює правовий статус платника податків, організаційно-управлінські особливості, специфіку діяльності (статут, штатний розпис, накази, розпорядження, службове листування тощо);

– технологічна інформація, яка міститься в документації з питань технології виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг;

– планово-економічна інформація являє собою сукупність відомостей, які пов'язані з функцією планування та опису господарських процесів, що мають відбутися в заданому часовому періоді. Наприклад, обсяг випуску конкретного найменування продукції, кількість матеріалів конкретного найменування за договором, кошторис майбутніх витрат на виконання робіт та надання послуг тощо.

– фактографічна інформація – сукупність даних економічного характеру про факти, що дійсно відбулися у виробничій і фінансово-господарській діяльності платника податків і відображені у первинних документах бухгалтерського обліку, облікових регістрах бухгалтерського, оперативного і статистичного обліку, а також у звітності про його діяльність. Фактографічна інформація має чи не найважливіше значення, оскільки саме в ній можливо виявити докази ухилення від сплати податків або ж їх відсутності.

– довідкова інформація – інформація довідників, нормативів, стандарті, вона охоплює ціни, тарифи, розцінки, які можуть бути планові, фактичні, договірні, прейскурантні, відпускні, оптові, роздрібні;

– додаткова інформація, яка зафіксована в протоколах свідчення деяких категорій працівників платника податків, у якого були вчинені правопорушення. До таких категорій відносяться працівники бухгалтерій, складів, секретарі, водії,

вантажники, працівники охорони та інші. З їх свідчень експерт отримує інформацію про порядок ведення бухгалтерського та податкового обліку, обставинах здійснення окремих господарських операцій, місцях зберігання матеріальних цінностей, коштів, бухгалтерських та інших документів, які підтверджують факти податкових правопорушень. Крім того, джерелом додаткової інформації для експерта-економіста можуть бути: аудиторські висновки, акти ревізій, акти документальних перевірок, висновки інших судових експертиз тощо.

Враховуючи різноманітність поглядів науковців та певну дискусійність питання щодо класифікації інформаційного забезпечення судово-економічної експертизи, вважаємо, що запропоноване уточнення класифікації сприятиме пошуку та визначенню шляхів підвищення ефективності процесу судово-економічної експертизи, оптимізації її організації та інформаційного забезпечення на кожному етапі експертного дослідження.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, (Редакція від 05.06.2019*) / Верховна Рада України.* URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws//580-19 (дата звернення: 02.12.2019).

2. Білуха М. Т., Микитенко Т. В. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит. Київ. 2006. 888 с.

3. Євдокіменко С. В. Перспективи розвитку судово-економічних експертиз. *Наше право*. 2016. Вип. № 2, С.42–46

4. Клименко Н. І., Гладчук І. М. Інформаційне забезпечення судово-експертної діяльності і її правове регулювання. *Криміналістика і судова експертиза.* 2017. Вип. 62. С. 37–43.

5. Капустник К. В., Губанова І. В. Інформаційне забезпечення судово-економічних експертиз. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики.* 2015. Випуск 9. С. 462–465.

6. Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб., присвяч. 105-річчю заснування судової експертизи в Україні. / Київський НДІ судових експертиз. Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. Вип. 63, ч. 1. 424 с.

7. Хомутенко О. В. Аналіз інформаційного забезпечення організаційної технології проведення судово-економічної експертизи. *Економіка і регіон.* 2012. Вип. №3 (34). С. 222–227.